MONITOR

Na R. P. 1774.

Nro: LXXXIV.

Dnia 19. Pazdziernika.

KONTYNUACYA

O dobrym porządku Towarzyſtwa;

O Woyſku.

NIkt nie wątpi, że dla dobrego porządku Towarzyſtwa należy mieć Woyſko, nie tylko względem

Mmmm przy

przyprowadzenia do skutku ustaw Prawa, y utrzymania beśpieczeństwa kożdego, ale też względem obronienia Oyczyny albo mieszkania wszystkich Obywatelow. Ażeby umieć dobrze y obrotnie Oyczyznę bronić, potrzeba umieć Rzemiesło Zolnierskie. Jest to więc ustanowienie bardzo potrzebne, a razem pożyteczne dla zachowania nawet Rzeczypospolitey. Z tym wszystkim iest to nieszczęście że trzeba trzymać w pogotowiu Woysko na obronę, a większe ieszcze ieżeli na wypowiedanie Woyny.)

Czyliż nie prawda, że morowa zaraza iest nieszczęściem dla Ludzi? Ta iest Woyną Boską, ale Woyna ktorą z sobą Ludzie prowadzą daleko iest większą nieszczęśliwością y taką częściey bywała zawsze, niżeli druga. Wielka uciążliwość rodzaju ludzkiego, a uciązliwość wszystkich wiekow! Jakiey bowiem szczę-

śliwości zażywać można pomiędzy szczękiem broni, y zapalczywością Woyny. Woyna iest zatym prawdziwą karą na Ludzi, nie tylko dla nie pomyślności, ktore przynosi, kiedy iest zapalczywa, ale bardziey daleko przez to, ktore zostawuie po sobie, y ktore za nią następuią, iako te zniszczenie tak wielu w szczegulności osob, y długi niezmierne, iakie cała społeczneść zaciągać obowiązana.

Woyna więc iest złym nie uchronnym względem rodzaiu Ludzkiego, a iako mamy z Prawa przyrodzonego bronić się, tak rzecz koniecznie potrzebna mieć dobrze ćwiczone woysko dla obrony Oyczyzny, a to z wymiarem do dochodow albo też bogactw Państwa, y Jego rozległości. Bez tego umiarkowania, Woyska są raczey uciążeniem niżeli końcem przyniesienia dobra powszechnego.

Bro-

Bronić się wkraczaiąc w Woynę, ieſt to prawdziwy zamiar aby mieć pokoy. To powiedaią wſzyſcy Rycerze, iż dla tego woiuią aby był gruntowny pokoy. Woyna zatym ieſt dla doſtąpienia pokoiu, ale mi się zdaie, że za naſzych czaſow świat się przewrocił. Europa bowiem zoſtaie rzeczywiście w Pokoiu, widziemy iednak wſzędzie więcey daleko Woyſka, niżeli go potrzeba dla obrony kraiow, y można mowić nie iako że Europeyczykowie są dla tego w Pokoiu, ażeby mogli prowadzić Woynę.

Jeżeli kto ſpyta się, dla czego nie można uchronić się Woyny, dopełnienia wſzyſtkich rodzaiu ludzkiego niepomyślności, znaydzie się łatwo źrzodło, ieżeli poydziemy do iey poczatku. Uyrzemy że tym źrzodłem ieſt wynioſłość Panuiących. Z tego ſłowa poznaie się namiętność, ktorą maią otrzymywania zwycięſtw y rozſze-

szerzenia granic swoiego Panſtwa. Ztąd nierząd ſtraſzliwy na świecie panuie, Kto niema Woyſka gotowego do obrony, podlegać muſi ſztucznym przedſięwzęciom tego, ktory ie trzyma, a z drugiey ſtrony Hiſtorya nas uczy, że ſię znaydowały takie potęgi, ktore bez prawa y ſłusznosci, nie w swoim ale wcudzym pańſtwie rządzili ſię iedynowładnie, a obciążali podatkami y nakładami Ludzi ubogich, ktorzy nie byli ich poddanemi, a to wszyſtko z tey racyi, że wiedzieli, iż nie można ſię oprzeć y bronić ſię. Ale Hiſtorya uczy nas także, iż za zwyczay ci, ktorzy tak smakuią ſobie w prowadzeniu woyny, ieżeli źlę czynią ſwoim ſąſiadom, muszą koniecznie y Lud ſwoy własny uciemiężać, choćby nie zaraz.

Nie wątpliwa rzecz, iż woyna ieſt naywiększą nieszczęliwością powszechną, a pokoy ieſt dobrem nayſzacownieyszym y naypożądańszym

dla

dla ſpołeczności y Państwa.

Y z tey to przyczyny Panuiący, y Miniſtrowie wchodzący w intereſſa, gdy ſą pełni umiarkowania, ſtaraią ſię wſzelkiemi ſposobami uchronić ſię woyny, ktora ieſt zawsze ſzkodliwa iedney, iak y drugiey ſtronie; z doświadczenia bowiem widziemy, że uczyniwszy tyle ſpuſtoszenia, tak wiele wybiwſzy ludzi, potrzeba na koniec zawrzeć pokoy. Po zawarciu pokoiu, gdy ſię obydwie porachuią ſtrony, poznaią że obydwie ſtraciły, á tyle razy zdarza ſię że Zwyciężca, więcey utraci niż zwyciężony.

Jako Woyna ieſt z tym nieuchronnym, po między Narodami, a należy bronić ſię z Prawa przyrodzonego przeciwko tym, ktorzy naſtępuią na Nás, nic przeto nie masz chwalebnieyszego dla Panuiących, iako trzymać na pogotowiu tyle Woyſka, ile wyſtarczaią dochody. Jeſt to bowiem powinność Panuiących zacho-

wać

wać y uwolnić lud ſwoy według możności od wſzelkiey napaści. Ale razem żądać należy, aby zoſtawali w obrębach ſprawiedliwych y nie inaczey broń podnoſili, tylko na ten czas gdy ſą przyciśnieni nieszczęściem prawdziwym y oczywiſtym, albo gdy go ſłusznie obawiać ſię maią przyczynę. Nie ieſt zaś rzecz chwalebna, y owſzem nie masz nic nagannieyszego, iako wkraczać w Woynę bez żadney przyczyny, ſzukaiąc iedynie pozorow, na ktorych nigdy nie zbywa aby pohłonąć Państwo drugiego, y nie maiąc żadnego ſkrupułu niedotrzymać wiary, y łamać nayuroczyſtsze przymierza przez chciwość nowego zawoiowania Kraiow.

W WARSZAWIE
w Drukarni Mitzlerowſkiey
Za pozwoleniem Starſzych.